PAL / Salovaara Timo

14.9.2021

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite: Hallintovaliokunta keskiviikko 15.09.2021 klo 11.30 / HE 56/2021 vp:

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen

Asiantuntijalausunto

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) kiittää mahdollisuudesta antaa hallintovaliokunnalle asiassa lausunto ja toteaa kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä

Virasto toteaa, että kuten se ja valtiovarainministeriö ovat hallituksen esityksen aikana antamissaan lausunnoissa todenneet, on tärkeää ja välttämätöntä, että hyvinvointialueiden viranomaiset voivat käyttää hallinnon yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluita eli Suomi.fi palveluita vahvaan sähköiseen tunnistamiseen, verkkomaksamiseen, toisen henkilön puolesta asioinnin mahdollistamiseen, asiakirjojen sähköiseen tiedoksiantamiseen, tuottamiensa palvelujen kuvailuun ja julkaisemiseen sekä tietojärjestelmien välisen yhteentoimivuuden toteuttamiseksi.

Käsillä olevan hallituksen esityksen mukaisesti lakiin hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista lisättäisiinkin hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaiset hallinnon yhteisten tukipalvelujen käyttöön velvoitettuina tai oikeutettuina tahoina.

DVV katsoo, että hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaiset ovat keskeisiä sähköisen asioinnin tukipalvelujen käyttäjiä, ja merkittäviltä osin näiden tukipalvelujen potentiaaliset hyödyt kuten toimintavarmuus, skaalautuvuus, tietoturvallisuus, yhdenmukaisuus ja monistettavuus (yleisemmin kustannustehokkuus) voivat toteutua siten, että niitä hyödynnetään hyvinvointialueilla sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen liittyen.

Virasto näkee, että käsillä oleva SOTE-uudistus kokonaisuudessaan antaa aikaisempaa paremmat edellytykset palvelujen tuotannon ja tarjonnan digitalisoimiseksi aikaisempaa laajemmin ja kustannustehokkaammin. Tämä edellyttää kuitenkin toteutuakseen sitä, että Suomi.fi palvelujen eli sähköisen asioinnin yhteisten tukipalvelujen käyttövarmuuteen, tietoturvallisuuden ylläpitoon kehittyvää uhkatilannetta vastaavasti, sekä uusien tarpeellisena pidettyjen ominaisuuksien kehittämiseen panostetaan riittävästi myös jatkossa.

PAL / Salovaara Timo 14.9.2021

Sähköisen asioinnin tukipalvelujen lisäksi DVV tarjoaa nykyisille ja tuleville sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajille mm. väestötietojärjestelmän digitaalisia palveluja asiakkaan perushenkilötietojen varmistamiseen ja ylläpitämiseen sekä varmennepalveluja ammattihenkilöiden vahvaan tunnistamiseen sekä kiistämättömien sähköisten allekirjoitusten tekemiseen. Näiden eri palvelujen sopimusten, käyttöoikeuslupien ja teknisten käyttöoikeuksien siirtäminen nykyisiltä toimijoilta hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaisille tulee täten virastolle myös tehtäväksi.

Digitaidottoman henkilöasiakkaan mahdollisuus asioida toisen puolesta sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisissä palveluissa

Suomessa on paljon ihmisiä, joilla ei ole laitteita tai taitoa sähköisten asiointipalvelujen käyttöön, mutta he haluaisivat omaisensa tai muun läheisensä asioivan niissä puolestaan. Esimerkiksi Tilastokeskuksen (2020) tietojen mukaan 25 %:lla kainuulaisista kotitalouksista ei ole tietokonetta ja 19 % kainuulaisista ei ole käyttänyt Internetiä lainkaan viimeisen kolmen kuukauden aikana.

Sähköisten asiointipalveluiden käyttö toisen henkilön puolesta on nykyisin mahdollista siten, että henkilö itse antaa sähköisesti Suomi.fi–valtuudet palvelussa (https://www.suomi.fi/valtuudet) oikeuden puolesta asiointiin toiselle henkilölle tai organisaatiolle tai valtuus tulee automaattisesti perusrekisteristä (kuten esimerkiksi väestötietojärjestelmästä lasten huoltajalle). Valtuuden antaminen edellyttää kuitenkin, että asiakkaalla on vahvan tunnistautumisen välineet ja kyky tehdä sähköinen valtakirja itse.

Suomi.fi-valtuudet-palvelu mahdollistaisi jo teknisesti sähköisen valtakirjan tekemisen virkailija-avusteisesti siihen tarkoitetuissa palvelupisteissä niille henkilöille, jotka eivät pysty itsenäisesti asioimaan sähköisissä palveluissa. Palvelupisteessä vahvan tunnistamisen (passi tai henkilökortti) jälkeen valtuuttaja tekisi valtakirjan paperilomakkeelle ja vahvistaisi sen allekirjoituksellaan. Virkailija kirjaisi valtakirjan sähköiseen valtuusrekisteriin tätä varten jo kehitetyn palvelun avulla, jonka jälkeen rekisteritieto olisi käytettävissä Suomi.fi-valtuuksia hyödyntävissä palveluissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on jo käytössä sähköinen valtuusasia terveydenhuollon asioiden hoitoon. Valtuuden avulla valtuutettu voi katsella valtuuttajan terveydentilaa koskevia tietoja, tehdä ja muuttaa terveydenhuollon ajanvarauksia, sekä a ilmoittaa ja vastaanottaa valtuuttajan terveydentilaan liittyviä tietoja. Tällainen valtuus on jo käytössä useissa sotealueiden sähköisissä asiointipalveluissa ja kanta.fi-palvelussa.

Toinen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kannalta merkittävä valtuusasia on mahdollisuus valtuuttaa toinen henkilö apteekkiasiointiin omasta puolestaan. Valtuuden avulla valtuutettu voi noutaa lääkkeen apteekista valtuuttajan puolesta, pyytää apteekissa valtuuttajan reseptin uusimista, pyytää apteekkia tarkastamaan valtuuttajan reseptitietoja ja lääkkeisiin liittyviä etuustietoja ja antamaan näistä tietoja valtuutetulle, antaa suostumuksen valtuuttajan reseptin mitätöintiin apteekissa sekä pyytää yhteenvedon valtuuttajan resepteistä.

Digi- ja väestötietoviraston tavoitteena on tehdä vuoden 2022 aikana kokeilu yksittäisen sotealueen kanssa valtuusasioiden virkailija-avusteisesta rekisteröinnistä alueen palvelupisteissä. Kokeilun tarkoituksena on selvittää, kuinka iso osa nykyisistä sähköisen asioinnin ulkopuolella olevista asiakkaista hyötyisi mahdollisuudesta rekisteröidä palvelupisteessä asioimisoikeus toiselle henkilölle em. mainittuihin sosiaali- ja terveydenhuollon

PAL / Salovaara Timo 14.9.2021

palveluihin. Samalla kokeilulla pyritään kehittämään valtakunnallisesti monistettava malli virkailija-avusteiseen valtuuksien rekisteröintiin.

Digi- ja väestötietovirasto ehdottaakin arvioitavaksi, voisiko tällainen valtuuksien virkailija-avusteisen rekisteröinnin malli sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin olla jalkautettavissa myös tulevien hyvinvointialueiden tehtäväksi uudistuksen aikana.

DIGI- JA VÄESTÖTIETOVIRASTO

Salovaara Timo 99705320M

Ylijohtaja Timo Salovaara

Ruuskanen Jani 91099752N
Digitally signed by Ruuskanen Jani 91099752N
Date: 2021.09.14 12:35:21 +03'00'

Johtava erityisasiantuntija Jani Ruuskanen